

geestelijke zou zelfs het uitblijven er van vorderen. En wat zou men dan nog met een nieuwe aarde? Aan komen dragen? Een nieuwe aarde die dan toch een nieuwe natuur zou moeten bezitten, en waarin immers geen roos van Saron bloeien mag, en geen leeuwelijk zijn lijd voor God mag zingen.

Dr. A. K.

„En gij in mij“

In dien dag zult gij bekennen, dat ik in mijnen Vader ben, en gij in mij, en ik in u.
Johannes 14 : 20.

In het hoogepriesterlijk gebed van Johannes 17 had Jesus betuigd, dat hij in den Vader was en de Vader in hem, en dat evenzo de Middelaar in zijn geloovigen woonde: „Ik in hen en Gij, Vader in mij, opdat zij volmaakt zijn in één“. Maar ook eer hij de Paaschaal verliet, had Jesus ook het omgekeerde aan zijn jongeren betuigd, dat namelijk, dat zij in hem zouden zijn, en dat ze dat zelve bekennen zouden na zijn opstanding.

Samengevoegd geeft dit alsoo het in elkaar sluitend heilig snoer. Jesus wonend in zijn geloovigen, en de geloovigen wonend in Jesus. Ik in hen, en zij in mij.

Toch niet in gelijken zin.
De Vader is in den Zoon en de Zoon is in den Vader krachtens de alomtegenwoordigheid van het Goddelijk leven. Niet, men versta dit wel, alsof de Vader in den Zoon niet anders zou zijn dan op de wijze, waarop God in elke star en in elke bloem is. In het creatuur is slechts een uitstraling van Gods macht, wijsheid en liefde, maar in den Zoon woont de Vader persoonlijk, met heel de concentratie van zijn Goddelijk wezen.

En op gelijke manier is het te verstaan, zoo Jesus betuigt dat hij in zijn jongeren is. Ook dan is er inwonning, maar een inwonning van Jesus in de zijnen, die alleen mogelijk is door zijn Goddelijke natuur, krachtens zijn genade, almacht en Geest.

Al wat Godes is kan het creatuur, naar de mate van zijn bevattelijkheid, doordringen. Een bloem als draager van 't schoon, het metaal als draager van kracht, de mensch als draager van Godes beeld en gelijkenis. Daarom kan de Vader in Jesus' menscheleke natuur woning maken, en Jesus tot den Vader zeggen: Gij in mij. Om gelijke reden kan Jesus ook woning maken in de zijnen, en zeggen: Ik in hen. Maar niet op gelijke wijze kunnen de geloovigen in Jesus woning maken, want de geloovige is een beperkt creatuur, missend de alomtegenwoordigheid en het al doordringend vermogen.

Als dus Jesus zegt tot zijn jongeren: „Ik in u en gij in mij“, dan mag ook niet dat beide malen in gelijken zin worden opgevat. Dan gaat dat van Jesus' zijde in ons Goddelijk toe, maar van onze zijde in Jesus creatuurlijk. Een schepel is in zijn eigen wezen besloten, en daarom kan de mensch niet in 't wezen van een ander mensch en veel minder in het wezen Godes of in het wezen van den Middelaar indringen en woning maken. Als geloovige kunt en moet ge wel in Jesus zijn, maar op creatuurlijke manier.

Dit hangt aan het mystieke Lichaam.
Christus is ons Hoofd. Met dat Hoofd zijn de leden één. Dat Hoofd met de leden vormt het éne lichaam, en dat Lichaam, zegt de apostel, is Christus. Lees het maar in 1 Cor. 12 : 12: „Gelijk het Lichaam éen is en vele leden heeft, en alle leden van dit éne Lichaam, vele zijnde, maar éen Lichaam zijn, alsoo ook Christus“.

Ge weet wat een organisme is. Het bestaat uit een gansche menigte factoren, maar die alle in dienst zijn van den énen geest, die het organisme saambondt. U wezen lichaam bestaat uit eiwitachtige vezels, zenuwen, spieren, bloeddruppels en wat niet al. Maar dat alles samen vormt slechts soogenaamd een lichaam, als er éen ziel, éen geest in u is, die al deze deelen en leden beheerscht en in één saambondt. Gaat die ziel, gaat die geest er bij het sterven uit, dan raakt alles los, het lichaam ontbindt zich en het organisme houdt op te bestaan.

En zoo nu is het ook met het volk Godes. Ook dat bestaat uit talloze personen, individuen die op allerlei manier verschillen, met veel en met weinig talent, onbeduidend of veel beduidend, leden met eere of sonder eere soos Paulus zegt, maar die allen samen vormen één volk, éen geheel, éen Lichaam onder Christus als aller Hoofd.

Vraagt ge nu, wie is dat Lichaam? dan leidt het antwoord natuurlijk: Dat Lichaam is Christus zelf, want aan het Hoofd hoort toch het Lichaam, en zoo is dat mystieke Lichaam Christus zelf. In dat mystieke Lichaam nu woont ook gij, zoo ge waarachtiglijk een kind van God zijt. Dan zijt gij van dat Lichaam, in Christus, en is dat mystieke Lichaam noch nu, noch eeuwiglijk zonder u te denken.

De Christus staat niet boven, niet naast, niet buiten zijn volk, maar hij is, woont en leeft in zijn volk. Hij is met dat volk één. Dat volk vormt zijn heilichare. Dat volk is zijn Lichaam, waarin hij woning heeft gemaakt; en al wie lid is van dat Lichaam woont in Jesus, omdat dit mystieke Lichaam met zijn Hoofd saam de Christus is. Dat moge aan velen slechts beeldepraak lijken, maar het is omgekeerd veel wezenlijker waar dan 't waar is in ons, éens stoffelijk lichaam. Daarin slechts ten deele. In Christus ten volle en geheel.

Vraag maar bij uw eigen lichaam of ge woont in den top van uw vinger, en ge soudt met het antwoord aarzelen. Maar zoo niet staat ge met uw vinger op de punt van een naald, of ge voelt den prik, en merkt dat ge zelf voelt in de uiterste punt van uw hand. Zoo zijn alle leden van uw lichaam inwonend in u wezen. Maar ook omgekeerd, als ge de pen opneemt en schrijft, bezigt ge diezelfde top van uw vinger om uw wil uit te voeren onder het schrijven, en gelijk sooveel tot zelfs de top van uw vinger tot uw persoon bleek te behooren, zoo blijkt nu dat ge met uw denken en met uw wil inwont tot in den top van uw duim.

Lettelijk gaat 't dus bij ieder uwer in uw eigen lichaam elk oogenblik door, dat gij woont in u leden, en dat uw leden inwonend in u. Ge hebt daarom het beeld slechts heider in en door te denken, en het spreekt u in letterlijken zin toe, mis ge nu volk des Heeren niet een mosaiek van losse steentjes, maar een machig organisme, een wonderbaar lichaam is, en dat we onderling in veel inniger levensverband met elkander staan, dan voet en hand, oor en oog aan ons stoffelijk lichaam. Gij zijt in uw oog, en uw oog woont in uw lichaam. Sterft uw ik,

dan wordt uw oog dof en houdt op oog te zijn, en omgekeerd eerst als gij recht wakker zijt en door uw oog glanst, glanst en schittert uw oog met vol leven.

En zoo ook nu hier. Verslapt uw geloof, zinkt ge in, glijdt ge uit, dan houdt Christus u Hoofd op, in u als lid van zijn Lichaam te wezen, en omgekeerd als Christus u beproeft en zich uit u terug trekt voor een ure van beproeving, dan verdort uw ziel. Maar ook al sloot ge uw oog tijdelijk in slaap, toch bleef het in uw lichaam, en bleef het uw oog. En zoo ook bij Jesus. Ook al zonkt ge voor een wijle in, zoo ge Godes kind zijt, huist en woont ge toch, ook onder die tijdelijke verslapping, in Jesus, en omgekeerd als Jesus u beproeft en zijn genade terug trekt, blijft hij toch in u wonen, en straalt straks zijn bezieling weer in u uit.

Hierin is dus de rust voor uw hart. Ge weet: Ik ben in Christus, niet slechts in naam, maar daadwerkelijk. Ik ben éen lid van zijn mystieke Lichaam. Ik ben in dat mystieke Lichaam besloten. Ik ben er in, en woon er in. Dat Lichaam werkt op mij door al wat in dat Lichaam het leven onderhoudt. En hij, die in dat Lichaam mij omklemt, en door dat Lichaam mij de geestelijke levenswarmte toevordert, en van uit dat Lichaam mij beheerscht, is het Hoofd van dat Lichaam, dat is onze Jesus, dat is de Christus. En hierin nu is onder alle leed en teleurstelling mijn zalige vertroosting dat ik weet: Ook ik ben niet buiten, maar in Christus, en word in en van uit het mystieke Lichaam van Christus door Jesus beheerscht.

Dr. A. K.

Amsterdam, 28 Juni 1912.

De Vereniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag, de moeder en voedster onzer Vrije Universiteit, zal 3 en 4 Juli haar jaarlijkse bijeenkomst te Haarlem houden. Geschikt plaats was moeilijker uit te kiezen, want de bloemenstad aan den voet van Holland's bionde duinen gelegen, trekt reeds om haar natuur-schoon en al thans dubbel trekken, nu de vrienden der Vrije Universiteit uit alle oorden des lands de gelegenheid zullen hebben elkander daar weer te ontmoeten.

Want dat deze „Universiteitsdag“, gelijk het volk dien gedoopt heeft, ditmaal bijzonder druk bezocht zal worden, lijdt wel geen twijfel. Scheen het een vorig jaar, te Zwolle, alsof de lust om deze vergaderingen bij te wonen, letwat aan het verflauwen was, en overwogen H.H. Directeuren reeds, wat er gedaan kon worden om de belangstelling te prikkelen, ditmaal zal de opkomst zoo groot worden, dat het regeringscomité zich reeds genoodzaakt zag de volgende maatregelen te nemen om de orde te bewaren. Vooreerst, dat niemand zal toegelaten worden zonder bewijs van toegang. Deze bewijzen van toegang zijn aan de rechthebbenden, d. w. z. aan de leden en begunstigers tegelijk met het jaarverslag verzonden. Ten tweede, dat zij die alsoop als lid of begunstiger willen toetreden vóór 2 Juli hiervan kennis moeten geven, daar aan de taal geen bewijzen van toegang zullen worden afgegeven. Wie zijn bewijs van toegang thuis liet of op 't laatste nippertje door zich als lid of begunstiger op te geven, nog een toegangsbevis zou willen veroveren, zal dus teleurgesteld worden. En eindelijk dat bewijzen van toegang voor vrouwelijke huisgenooten (voor elk lid of begunstiger één) op aanvraag aan het Bureau der Vereniging (Keizersgracht 162 te Amsterdam) zooveel mogelijk zullen worden versterkt.

Het program der samenkomst luidt aldus: Woensdagavond, 3 Juli, zal te 7½ ure een bidstond worden gehouden in de Gereformeerde Kerk in de Ridderstraat, waarbij als voorganger zal optreden Dr. J. E. Goudappel, Gereformerd predikant te Utrecht. Ook ditmaal is het weder een der leerlingen van onze Hoogeschool, die uitgenoodigd werd, om dezen bidstond te leiden en de uitnemende naam, dien deze Dienaar des Woords heeft om den ernst van zijn persoon en arbeid, waarborgt, dat hij de geschikte man is, om wijding aan deze ure des gebeds te geven.

Donderdag te 10 ure zal in het Gebouw „de Vereniging“ Lange Bagijnestraat, de jaarvergadering worden gehouden, die alleen voor leden en begunstigers toegankelijk is. De leiding dezer vergadering is opgedragen aan den oud-Hoogleraar Dr. A. Kuyper en het is niet het minst het verlangen om dezen stichter onzer Hoogeschool nog eens te hooren spreken, die de aandrang om naar Haarlem op te gaan, zoo groot doet zijn. Heeren Directeuren hebben dan ook gemeend Dr. A. Kuyper alleen aan het woord te moeten laten en een andere spreker is niet uitgenoodigd om een punt ter behandeling in te leiden. Des te ruimer zal de gelegenheid wezen om over het jaarverslag van gedachten te wisselen.

Des middags te 2 ure zal in hetzelfde gebouw een openbare vergadering worden gehouden, waarbij gelegenheid is voor debat. Behalve leden en begunstigers, voor wie de toegang gratis openstaat, zal ieder hieraan deel kunnen nemen tegen betaling van een kwartje. Ook bij deze middagvergadering wijken heeren Directeuren eenigermate af van den dusver meest gevolgden regel. Ze hebben ditmaal niet één maar twee sprekers uitgenoodigd. Prof. Mr. A. Anema zal het hebben over Beginselen in wetgeving en rechtspraak en Prof. Dr. L. Bouman over Forensische psychiatrie.

Bovendien heeft de Regelingscommissie ook gezorgd voor de gezelligheid. Woensdagavond na afloop van den bidstond zal er in het Brongebouw gelegenheid worden gegeven aan leden en begunstigers om elkaar te ontmoeten en Donderdag zal in hetzelfde gebouw te 5 ure een gemeenschappelijke maaltijd gehouden worden, waarvoor men zich vóór 2 Juli kan opgeven aan den heer D. van Eykhof te Haarlem.

Uit het jaarverslag der Vereniging, door H.H. Directeuren opgesteld, worde hier het volgende overgenomen. Met weemoed wordt heracht, hoe in het afgelopen jaar een tweemaal mannen, die van de stichting der

Hoogeschool af hun liefde voor de Vrije Universiteit hadden getoond, door den dood ons ontvallen werd, nl. Baron van Heemstra, die jarenlang Directeur der Vereniging was en de heer J. van Alphen, die tot de stichters der Vrije Universiteit behoorde en ook bij testamentaire beschikking getoond heeft, hoe zijn liefde voor onze Hoogeschool onverzwakt was gebleven. Het college van Directeuren onderging wijziging, doordat de heer Tjo van Eeghen vervangen werd door den heer H. Bos Kan. te Rotterdam en in het college van Curatoren ontstond een nog niet vervulde vacature, daar Dr. H. Franssen, die als medebeheerder van de Van Coeverden Adriaanstichting optrad, daardoor genoodzaakt werd als curator zijn ontslag te nemen.

Het aantal leden der Vereniging nam iets toe, want het krom van 391 op 396; daarentegen nam het aantal begunstigers iets af, want het daalde van 11272 op 11221, dus ruim vijfzig. Bedenklijk is, dat het aantal contributien van f 2536456½ slook tot f 2421459½ dus meer dan f 1000. Het bedrag der collecten is daarentegen iets gekrommen nl. van f 14608,10 op f 14901,23½. Ook de college-, examen- en inschrijvingsgelden stegen van f 6026 op f 6853,40. En evenzo krom de som der schenkingen van f 17240 tot f 35843. Het totaal bedrag der uitgaven was f 59653,28; het aadeelg saldo, dat een vorig jaar f 3791,46½ bedroeg, slook tot f 2510,20. De Medische faculteit, waarvan de gelden afzonderlijk worden beheerd, zag haar kapitaal groeien van f 24904,46½ tot f 28788,23½, zoodat ze door schenkingen en contributien ongeveer f 4000 vooruitging.

Al baart de financiële toestand dus niet rechtstreeks zorg, toch blijft het een bedenkelijk teken, dat de som der contributien langzaam achteruit blijft gaan. Deze achteruitgang is vooral te wijten, gelijk Directeuren mededeelen, aan het overlijden of bedanken van leden, van wie sommigen een hoogere contributie dan f. 25 bijdroegen. Al is dit feit op zich zelf nog geen blijk van vermindering van liefde voor de Vrije Universiteit, toch dient een nieuw opkomend geslacht ook in dezen zijn roeping te leeren verstaan. Vooral wanneer de Universiteit tot een zoo dringend noodige uitbreiding van het getal harer hoogleraren zal komen, is versterking der finantien beslist noodig.

Ten slotte behelst het Jaarverslag nog een dubbele klacht. „Het aantal der hoogleraren vermeerderde niet en met de verbouwing van het Universiteitsgebouw kon nog niet worden begonnen“. De eerste klacht zal zeker het meest weerklink vinden in de kringen van de vrienden der Vrije Universiteit. Het college der professoren leed een dubbel verlies, en door het overlijden van Prof. Biesterveld en door het emeritaat van Prof. Rutgers, een verlies dat vooral ten nadeele kwam aan de Theologische Faculteit. Het is daarom wel zeer te hopen, dat de benoeming van nieuwe hoogleraren niet te lang op zich zal laten wachten. Al is het te begrijpen, dat men met het oog op de actie vóór de Zwolsche Synode om te trachten een nader verband te leggen tusschen de Theologische School en de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit niet door een overhaaste benoeming struikelblokken in den weg wilde leggen, nu die actie op niets uitliep, wordt het meer dan tijd, dat de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit versterkt worde. Wat de verbouwing van het Universiteitsgebouw aangaat, zijn Directeuren dilligent geweest. Er zijn onderhandelingen gevoerd om het bekende gebouw „Felix Meritis“ aan te koopen, maar die onderhandelingen zijn afgesprongen op den hoogen prijs, die voor dit gebouw gevraagd werd en omdat het ook minder doelmatig bleek. Directeuren zijn thans aan het overwegen van de vraag, of men het bestaande gebouw zal verbeteren dan wel of men op een geheel ander terrein een nieuw gebouw zal doen verrijzen. Het bedrag voor de verbouwing bijgevoerd, steeg tot f 36263,17½.

Zooals uit dit overzicht van het jaarverslag blijkt, ontbreekt naast het licht de schaduw niet. Toch zij ons slotakkoord daarom niet in mineur gezet. Er is ook bij deze samenkomst rijke stof tot dank aan God den Heere, die trots alle gebrek en zwakheid onze school in stand hield. Zij mag onder de Universiteiten, niet alleen van ons land maar ook daarbuiten een der kleinste wezen wat het getal harer hoogleraren en studenten aangaat, toch gaat van haar zoals onlangs nog van Roomsche zijde erkend werd, geen geringe kracht in ons volksleven uit. Ze is daarbij een zoo schitterend voorbeeld van wat de liefde van het volk vermag, dat door zijn gebed en gave deze school in stand houdt en draagt. Tegenover het liberalisme dat in de dagen van zijn overmoed het Gereformeerde volk het „niet-denkend deel“ der natie noemde, legt de zelfopoffering en liefde waarmede dat Gereformeerde volk een School van Wetenschap in aanzijn riep, een wonderschoon getuigenis af. Mogt naar het ernstige woord, waarmede het verslag aanvangt, onze Universiteit steeds meer dienstbaar worden gemaakt aan de vervulling van de bede, die Christus ons op de lippen lei: Uw naam, o God, worde geheiligd.

Na de verschillende wijzigingen, die de Grondwetcommissie in Hoofdstuk VIII van de Grondwet heeft voorgesteld, te hebben nagegaan, komen we ten slotte tot het bekende artikel 171, waarover dusver de strijd het meest heeft geloopt en dat ook thans weer het sterkst de aandacht trekt, het artikel van „de zilveren koorde“, waarin de financiële positie der kerken geregeld wordt.

Om de beteekenis van het nieuwe voorstel, dat de Commissie deed, wel te doorezien en de gevolgen daarvan juist te beoordeelen ook voor onze kerken, dient eerst

kort te worden herinnerd, hoe de bestaande toestand is en welke grieven tegen Artikel 171 onzerzijds bestaan.

Artikel 171 der Grondwet luidt thans aldus: „De tractementen, pensioenen en andere inkomsten van welken aard ook, thans door de onderscheidene godsdienstige gezindheden of derzelve leeraars genoten wordende, blijven aan dezelve gezindheid verzekerd. Aan de leeraars, welke tot nog toe uit 's lands kas geen of een ontoereikend tractement genieten, kan een traktement toegelegd, of het bestaande vermeerderd worden“.

Bij de beoordeeling van dit artikel moet tweemaal scherp worden onderscheiden. Vooreerst de vraag of het op zich zelf wenschelijk is te oordeelen, dat de Overheid in een financiële betrekking tot de Kerken staat en geheel of ten deele voor hare tractementen en pensioenen zorgt. En ten tweede of indien de Overheid financieel voor de Kerken zorgt, zij dit doet met onpartijdigheid en zoo dat daardoor niemand's rechten worden gekrenkt.

Wat nu het eerste punt betreft, weten onze lezers hoe de *Heraut*, zoolang hij bestaat, het pleit heeft gevoerd voor losmaking van den finantieel band tusschen Staat en Kerk. We gelooven niet aan een Goddelijke roeping der Overheid om voor de finantien der Kerk te zorgen, waar Christus de zorg voor de tractementen der Dienaren op de gemeente gelegd heeft en niet op de Overheid. De les der historie heeft getoond, dat deze financiële afhankelijkheid van den Staat voor de Kerk overal en te allen tijde op een overheersching door den Staat is uitgeleefd en de Kerk ten verdere is geworden. We zijn daarom zoo beslist mogelijk voorstanders van het zoogenaamde voluntarisme, d. w. z. van de gedachte, dat de Kerk zelf in de kosten van haar eredienst heeft te voorzien. En de geestelijke bloei van al die kerken, waar dit beginsel is toegepast, zoolwel in Amerika als in Engeland, bewijst, dat God zijn Kerk zegent, waar ze naar zijn ordinantie wandelt. Geen oogenblik aarzelen we daarom te verklaren, dat alleen een zoodanige wijziging van Artikel 171, waardoor de zilveren koorde voor goed wordt losgemaakt, ons bevredigen kan en dat we elke andere regeling, waardoor ook onze Kerken, die dusver financieel onafhankelijk bleven van den Staat, gevaar loopen mede van de staatsruif te gaan eten, een niet gering gevaar voor onze kerken achten.

Maar afgezien van dit principieele betwars, dat we tegen elken finantieel band tusschen Staat en Kerk hebben, stuitte ons ook bij Artikel 171 tegen de bont de onrechtvaardige wijze, waarop dit artikel werd uitgevoerd. We zeggen met nadruk *uitgevoerd*, want op zich zelf, — De Rudolph heeft dit in zijn uitnemend rapport op de Synode te Zwolle ingediend glashelder uiteengezet — ligt in Artikel 171 geen het minste onrecht onze Kerken aangedaan, maar is dit artikel veeleer een erkenning en bevestiging onzer historisch verworven rechten. Juist dit maakt het probleem dan ook zoo uiterst moeilijk en ingewikkeld, dat het schier onmogelijk schijnt om het vraagstuk van Artikel 171 tot een behoorlijke oplossing te brengen. Artikel 171 is toch, gelijk Dr. Rudolph het eigenaardig maar niet onjuist uitdrukt, een getekende en verzegelde schuldbekentenis, die de Staat aan de gezindheden heeft geschonken. Alinea 1 van dit artikel verklaart toch, dat de pensioenen, tractementen en andere bijdragen, die de godsdienstige gezindheden op dat oogenblik, dat de Grondwet vastgesteld werd, dus in 1815, genoten haar in de toekomst verzekerd zouden blijven. Laten we nu de andere gezindheden rusten en bepalen we ons uitsluitend tot de in 1815 bestaande „Gereformeerde gezindheid“ d. w. z. tot de toen nog bestaande Gereformeerde Kerken — want het Hervormd Kerkengehooschap is eerst in 1816 bij Koninklijk besluit opgericht — dan verzekert de Grondwet in Artikel 171 aan de Gereformeerde Kerken het bedrag wat ze dusver genoten. Dit bedrag, dat ongeveer een miljoen bedroeg, was niet een almoes of weldaad, die de Overheid in vroeger eeuw aan de Gereformeerde Kerken had toegekend, maar slechts de uitkeering van hetgeen aan deze Kerken wettig toekam. De zaak stond toch zoo, dat de Overheid bij de Reformatie in de 16e eeuw tal van kerkelijke goederen, die aan de Kerk toebehoorden, onder haar beheer had genomen. Daargelaten de vraag, of de Overheid hier toe wel het recht had, spreekt het wel van zelf, dat deze goederen, al beheerde de Overheid ze, daarom nog geen Staats-eigendom werden, maar gebonden bleven aan de bestemming, waartoe ze oorspronkelijk gegeven waren en daarom voor de kerken moesten gebruikt worden. De Overheid trad alleen op als beheerder van deze goederen en keerde de inkomsten deser goederen aan de Kerken uit „ad pios usus“, gelijk men het destijds noemde.

Dat de Overheid de inkomsten deser goederen niet gelijklijk of ponsd ponsd gewijze verdeelde over de verschillende Kerken, maar ze alleen toekende aan de Gereformeerde Kerken, hing saam met de eigenaardige rechts-beschouwing der dagen. De bedoelde kerkelijke goederen hadden vóór de Reformatie behoord aan de toen nog éne Christelijke Kerk; na de Reformatie splitste zich deze Christelijke Kerk in verschillende Kerken, de Gereformeerde Kerk, de Roomsche Kerk, de Mennisten en later de Remonstranten. Ongetwijfeld zou het billijker en rechtvaardiger geweest zijn, wanneer het plan van Prins Willem gevolgd ware, om de kerkgoederen te verdeelen. Maar vooral de Calvinisten hebben daartegen met hand en tand zich verzet. Volgens hen mocht de Overheid alleen de Gereformeerde Kerk als de *ware Kerk* erkennen; de andere Kerken waren

secten, die de Overheid hoogstens tolereeren maar zeker niet subsidieeren mocht. Alle inkomsten van de kerkelijke goederen, die de Overheid onder haar beheer genomen had, kwamen dus uitsluitend en alleen aan de Gereformeerde Kerken ten goede.

Zoo bleef de toestand totdat tegen het einde der 18e eeuw de omwenteling uitbrak, die niet alleen heel ons staatkundig leven onderstoven wierp, maar ook voor goed aan de geprivilegieerde positie der Gereformeerde Kerk een einde maakte; een der eerste daden van de nieuwe Regeering toch was, dat alle Kerkgenootschappen voor de wet gelijk werden verklaard en dat aan de heerschappij der publieke Kerk voor goed een einde werd gemaakt. Zelfs ging de overmoed van het radicalisme zoover, om bij de Constitutie van 1798 te bepalen, dat na drie jaar alle tractementen zouden worden ingehouden, die dusver door de predikanten der Gereformeerde Kerk waren genoten, omdat de kerkgoederen, waarvan de Staat deze tractementen betaalde, dan aan de Staat vervallen en voortaan gebruikt zouden worden als nationaal fonds voor onderwijs en armverzorging. Feitelijk een diefstal op de meest reusachtige schaal tegenover de Gereformeerde Kerken gepleegd en die alleen zijn weerga vindt in wat de Franse Republiek in onze dagen tegenover de Roomsche Kerk bestond. Intusschen is dit brutale opzet toch niet doorgevoerd; het verzet daartegen was te algemeen en reeds in de Constitutie van 1801 werd aan de Kerken het behoud van hare vroegere inkomsten verzekerd.

Rechts had de Staat deze verplichtingen alleen tegenover de *Gereformeerde Kerken*, maar vooral onder het bewind van Koning Lodewijk, die zelf Roomsche was en de Roomsche Kerk bijzonder begunstigde, werd het streven van de Overheid om ook de andere Kerken in deze privileges te doen deelen. Vandaar dat ook aan de andere Kerkgenootschappen, die dusver niets genoten hadden, nu bijdragen werden geschonken. Deze bijdragen waren niet gegrond op een historisch recht, dat deze Kerken tegenover de Overheid konden doen gelden, maar het waren vrijwillige bijdragen, die de Overheid schonk. Koning Lodewijk stond op het standpunt „dat de bedienaars van alle godsdiensten gelijke aanspraken hebben op dezelfde aanmoediging en denzelfden onderstand“ en diengevolge werd bij decreet van 2 Augustus 1808 bepaald, dat „de geestelijken van die gezindheden, welke eredienst tot nog toe ten koste van den Staat niet werden onderhouden, bij vervolg betaald zouden worden naarmate de staat der schatkist die som toeliet“. Natuurlijk was de grondgedachte, waarvan dit decreet uitging, dat de predikanten der Gereformeerde Kerk dusverre „ten koste van den Staat“ onderhouden waren orjuit, want de tractementen waren door den Staat betaald uit de kerkelijke goederen en niet uit de schatkist. Maar deze onjuiste beschouwing moest wel voorop gesteld worden om ook aan de predikanten of geestelijken van andere kerken een staatstractement te kunnen verzekeren. Toch heeft men bij de rechtsbeschouwing wel in het oog te houden, dat de rechtsgrond, waarop de toekenning der staatstractementen aan de Gereformeerde Kerken rustte een geheel andere was dan bij de andere kerken. Bij de Gereformeerde Kerken gaf de Staat geen *almoes*, maar betaalde hij uit, wat aan deze Kerken uit de kerkelijke goederen toekam; bij de andere kerken geschiedde de uitbetaling uit de *schatkist van den Staat* en was het dus een vrijwillige bijdrage, die door den Staat uit *eigen middelen* werd geschonken. Het was, gelijk koning Lodewijk het uitdrukte, een „onderstand“ aan deze kerken gegeven om den bedienaar van den Godsdienst „aan te moedigen“.

Toen in 1813 Nederland weer vrij werd van de overheersching van Frankrijk en de nieuwe Grondwet in 1815 werd vastgesteld, heeft de Overheid alle Kerken verzekerd, dat zij de op dat oogenblik genoten tractementen, pensioenen en andere bijdragen, zouden behouden. Dit artikel, dat bij alle volgende Grondwetsherzieningen onveranderd werd overgenomen, gaat dus uit van den toestand, die in 1815 bestond, d. w. z. het verzekert o. a. aan de Gereformeerde gezindheid de inkomsten, die de Overheid uit de kerkelijke goederen in de 16e en 17e eeuw onder haar beheer genomen, uitbetaald had. Gesteld, dat deze Gereformeerde Gezindheid onveranderd was blijven bestaan, dan zou Artikel 171 na de Grondwet dus geen het minste bezwaar opleveren en veeleer als een *daad van recht* hoog door ons moeten worden gewaardeerd. De vraag kan dan nog opkomen, of het voor de Kerk niet beter ware, dat de Staat deze bijdragen kapitaliseerde, dit kapitaal aan de Gereformeerde Kerken terug schonk en daarmede voor goed aan den finantieel band tusschen Staat en Kerk een einde maakte, maar afgezien van de gevaren aan deze financiële betrekking verbonden, schuilt in Artikel 171 zeker geen onrecht aan de Gereformeerde gezindheid aangedaan en is dit Artikel veeleer te waardeeren als een erkenning en handhaving van de historische rechten deser Kerken op de kerkgoederen, die de Overheid onder haar beheer nam.

Waarom dit artikel in de praktijk toch tot zoo groot onrecht aanleiding heeft gegeven en hoe de Grondwetsherzieningcommissie dit onrecht wil trachten te verhelpen, hopen we in een slotartikel aan te toonen.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijks Scholen.

In hartelijken dank ontvragen: van mej. A. V. te Middelstum f 5; een postwissel postmerk Rossum van N. f 50.

Dr. J. H. HOUTZAGERS.

Kootwijk. Voorzitter.

r. J. C. SIEKKE
sterdam. DABER
van den brief
onen tijd. Kai
Ik meen, dat
dan van OOSTE
dat in preek wel
Ik ben het h
niet om den M
beteren, maar in
mee in zijn ge
aan deze zijn
toevoegen, dat
deugt.

Natuurlijk moe
despreken, ook
terlijk nemen.
overdrijving ool
dat waar is.
preek om die
kend moet we
den tijd waarop
Zeker, daar s
altijd wanneer
doch wanneer
niet verbijonde
bij ook niet di
nu geseegd moete
uitgedrukt, de p
dat hij zich met
misten.

Zeker de men
maar 'n mensc
mensch uit onse
anders dan 'n
anders dan 'n u

En meer nog
tijd den mensc
Zal dus in p
schen van onse
zij zijn 'n pre
In het xóo p
des Woords te

Ik zeg dit op
En ik weet
staande prediker
de cher malter i
ik herinner i

„opkwam“; toen
de DOELANTIE,
niet als predikan
met soo'n enth
ook over zijn s
Ik herinner m
en de weldadig
kreeg van zijn i
daar 'n synthe
loofsverruiging
tijd; van zijn e
het Woord te d
noemde en wat
gemeenplaats is

En zoo is hi
gegaan.
Als Christen,
levend het leven
in de probleem
daarvoor een s
gaan met de no
daarin te voors
en aan te dring
Man van de s
Predikend in
van onzen tijd,
schen van onsen
Het zoeklicht
de breedte van
de lamp van h
in de donkerst
der ziel.

En dus bree
dese „overdenki
Het „overden
overtitel is de
epitheton ornans
Deze verklari
Jacobus-brief,
lijksnoortige wer
onsen J. v. AN
rijksdom van ged
stelling betref
een boek voor
Zoo is zij n
uitgevalen.

„Ook in onse
in zijn volle b
vondige, in ro
roering komt, is
Gemeente van
te zijn, zoo hoo
„Maar het g
beroering zoo
wordt. Alles d
geloovigen in d
leven te verve
naam van Chris
de Christelijke
smakeloos; het
zeggen meer in
dan nergens me
belijders van d
rijke rchat van
de Heere huu
en de lijfzaamh
„Het Woord
is het middel, d
waardoor Hij d
zijn Gemeente
ben verlicht t
alleen te gaan
En de Brief
ook bizonder
dat wij noemd
van dit gevaar
als die wij th
hen te prikkelt
des geloofs“.

Dese drie a
werk, karakteri
den hoofdteit:
Gelijk in des
praktische elus
dese zijn uitleg
Het is met s
waartop hier w
2. De Groo
bureau te Zwij
Ook dit jaar
de Nederlande
gingen op Gert
energieke leid
VONKENBERG,
GRONINGEN w
Het was ree
1913 zal base
leest.

De 10e Mei
jongelingen te
gewest.

Alles, zoov
gespannen aan